

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

**ΕΞΑΜΗΝΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Α' Εξάμηνο 2023

No 27

Αθήνα
Σεπτέμβριος 2023

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Α' Εξάμηνο 2023

IME ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Α' εξάμηνο 2023»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Σεπτέμβριος 2023

Συγγραφείς: Γιώργος Θανόπουλος, Σταμάτης Βαρδαρός, Αντώνης Αγγελάκης, Λεωνίδα Βατικιώτης, Δημήτρης Γιακούλας

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (σε συνεργασία με την MARC ΑΕ) (2023), «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Α' εξάμηνο 2023», Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2023, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 36

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

**Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν
το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)**

ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων υποχώρησε ήπια και διαμορφώθηκε στις **66,7** μονάδες

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ

Το **51%** των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη το 2022 ποσοστό εμφανώς αυξημένο σε σχέση τόσο με το 2021 όσο και με το 2020

ΤΑΜΕΙΑΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ – ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

Το πρόβλημα ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παραμένει.

25,6% των επιχειρήσεων έχουν μηδενικά ρευστά διαθέσιμα

21,2% τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

A εξάμηνο 2023

16,1%
των επιχειρήσεων
δηλώνει αύξηση
προσωπικού

4%
των επιχειρήσεων
δηλώνει μείωση
προσωπικού

B εξάμηνο 2023

7,4%
δήλωσε ότι
θα αυξήσει το
προσωπικό

4,7%
δήλωσε ότι
θα μειώσει το
προσωπικό

Έτος ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Επιχειρήσεις που αύξησαν τις τιμές

A εξάμηνο 2023

43,3%

B εξάμηνο 2022

49,1%

A εξάμηνο 2022

59,2%

ΤΙΜΕΣ ΑΓΑΘΩΝ/
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Αύξηση στο κόστος

ενέργειας

20,8%

17,3%

καυσίμων
οχημάτων

προμήθειας
πρώτων υλών και
εμπορευμάτων

19,8%

7,9%

προμήθειας
εξοπλισμού
και μηχανημάτων

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΑΝΑΤΙΜΗΣΕΩΝ
ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

27,2%

5,6%

12%

1 Ληξιπρόθεσμη
οφειλή

2 Ληξιπρόθεσμες
οφειλές

≥ 3 Ληξιπρόθεσμες
οφειλές

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ -
ΟΦΕΙΛΕΣ

Η παρούσα έρευνα είναι η δεύτερη για το 2023 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από την εταιρία MARC AE σε πανελλαδικό δείγμα 802 μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων¹ (0-49 άτομα προσωπικό), από 14 έως 28 Ιουλίου 2023.

Σταθεροποίηση της κατάστασης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στα προ πανδημίας επίπεδα με σημάδια περαιτέρω βελτίωσης

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 στις 69,5 μονάδες αποτελώντας την υψηλότερη επίδοση που έχει καταγραφεί σε έρευνα κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, υποχώρησε ήπια το πρώτο εξάμηνο του 2023 στις 66,7 μονάδες. Το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας, υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων μετά τις αλληπάλληλες κρίσεις έχει σταθεροποιηθεί και σε γενικές γραμμές έχει επανέλθει στα προ πανδημίας επίπεδα.

Στα θετικά ευρήματα συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα χρήσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων για το 2022, όπου το 51% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη, ποσοστό εμφανώς αυξημένο σε σχέση τόσο με το αντίστοιχο 37,5% του 2021 όσο και το 27,3% του 2020. Επιπλέον, αποκλιμάκωση παρουσιάζουν οι καθυστερημένες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων σε επίπεδα μάλιστα χαμηλότερα και από εκείνα της περιόδου πριν την πανδημία.

Φαίνεται πως το πλήρες άνοιγμα της οικονομίας, συνδυαστικά με τα μέτρα στήριξης που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση των κρίσεων, αλλά και τις ευρύτερες πολιτικές μείωσης των φορολογικών βαρών, βοήθησαν ένα σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων να βελτιώσουν τη θέση τους.

Από την άλλη μεριά, τα σοβαρά προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις παραμένουν. Συγκεκριμένα, σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις δήλωσε ότι έχει μηδενικά ρευστά διαθέσιμα (25,6%) ή διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα (21,2%). Επιπλέον, το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες-ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις παραμένει ακόμα υψηλό (27,2%). Για τις επιχειρήσεις αυτές, τα προβλήματα ρευστότητας είναι εντονότερα καθώς και η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης.

¹ Οι σχετικές έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ έχουν ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Φεβρουάριος 2023). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα των ερευνών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (SMEUnited) για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.

Τέλος, οι επιπτώσεις από τις ανατιμήσεις αν και βαίνουν μειούμενες συνεχίζονται. Το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων συνεχίζει να αυξάνεται καθώς με βάση τα ευρήματα της έρευνας αυξήθηκε μεσοσταθμικά το κόστος ενέργειας κατά 20,8%, το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων κατά 19,5%, το κόστος καυσίμων οχημάτων κατά 17,3% και το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων κατά 7,9%. Συνέπεια του αυξημένου κόστους λειτουργίας ήταν περισσότερες από 4 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις να αυξήσουν τις τιμές τους.

Τα σημαντικότερα ευρήματα της εξαμηνιαίας έρευνας κλίματος του IME ΓΣΕΒΕΕ είναι τα εξής:

Δείκτης οικονομικού κλίματος

- ▶ Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 στις 69,5 μονάδες αποτελώντας την υψηλότερη επίδοση που έχει καταγραφεί σε έρευνα κλίματος του IME ΓΣΕΒΕΕ, **υποχώρησε ήπια το πρώτο εξάμηνο του 2023 στις 66,7 μονάδες.**
- ▶ Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων, μετά τις αλλεπάλληλες κρίσεις, έχει σταθεροποιηθεί και επανέλθει στα προ πανδημίας επίπεδα.
- ▶ Οι προσδοκίες, μάλιστα, των ελληνικών ΜμΕ ενισχύονται περαιτέρω. Ειδικότερα και όσον αφορά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, ο δείκτης προσδοκιών αυξάνεται στις 67,8 μονάδες (66,5 το προηγούμενο εξάμηνο), χωρίς ωστόσο να προσεγγίζει τα προ πανδημίας επίπεδα.

Κύκλος εργασιών

- ▶ Περίπου 1 στις 3 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (30,2%) δήλωσε ότι ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2023, έναντι 32,3% που δήλωσε ότι μειώθηκε και 35,2% που δήλωσε ότι παρέμεινε ο ίδιος.
- ▶ Η εικόνα είναι καλύτερη για τις επιχειρήσεις των τομέων μεταποίησης και υπηρεσιών έναντι των εμπορικών επιχειρήσεων.
- ▶ Επιπλέον, παρατηρείται μία θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους των επιχειρήσεων και της εξέλιξης στον κύκλο εργασιών, αφού οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με βάση τόσο τον κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000€) όσο και τον αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τις μικρότερες επιχειρήσεις (έως 50.000 € κύκλο εργασιών ή/και χωρίς προσωπικό).

Αποτελέσματα χρήσης

- ▶ Τα ευρήματα για τα αποτελέσματα χρήσης των επιχειρήσεων το 2022 (κέρδη ή ζημιές) είναι εμφανώς καλύτερα σε σχέση με τα προηγούμενα έτη της πανδημίας.
- ▶ Ειδικότερα, περισσότερες από 1 στις 2 επιχειρήσεις (51%) δήλωσε ότι είχε κέρδη το

2022 ποσοστό εμφανώς αυξημένο σε σχέση τόσο με το αντίστοιχο 37,5% του 2021 όσο και το 27,3% του 2020.

Ρευστότητα – Ταμειακά διαθέσιμα

- ▶ Περισσότερες από 1 στις 3 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δήλωσε μείωση της ρευστότητας το πρώτο εξάμηνο του 2023. Από την άλλη μεριά, το 23,3% δήλωσε αύξηση, ενώ για το 36,5% η κατάσταση δεν μεταβλήθηκε.
- ▶ Ως προς τα ρευστά διαθέσιμα, παρά τη βελτίωση που καταγράφεται, η κατάσταση παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη για ένα πολύ μεγάλο μέρος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.
- ▶ Συγκεκριμένα, το 25,6% των επιχειρήσεων έχουν μηδενικά ρευστά διαθέσιμα, ενώ για το 21,2% των επιχειρήσεων τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.
- ▶ Τα μεγαλύτερα προβλήματα ρευστότητας αντιμετωπίζουν οι μικρότερες με βάση τον αριθμό εργαζομένων και τον κύκλο εργασιών επιχειρήσεις, ενώ πολύ σοβαρό πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εστίασης όπου το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν ταμειακά διαθέσιμα ή τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα ανέρχεται στο 53,7% (35,8% δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα και το 17,9% έχει ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα).

Απασχόληση

- ▶ Το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων είναι θετικό για όλους τους κλάδους με το 16,1% των επιχειρήσεων να δηλώνει αύξηση προσωπικού το πρώτο εξάμηνο του 2023 έναντι 4% που δήλωσε μείωση.
- ▶ Θετικές είναι και οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 εξάμηνο, καθώς το 7,4% δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό του έναντι 4,7% που θα το μειώσει.

Επενδύσεις

- ▶ Περίπου 1 στις 3 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (32,1%) πραγματοποίησε κάποια μορφής επένδυση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023.
- ▶ Το 19,1% πραγματοποίησε επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες, το 16,1% επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα, το 8,2% σε κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό και το 7% για κατάρτιση και εκπαίδευση προσωπικού.
- ▶ Υπάρχει μία σαφής θετική σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις και του μεγέθους τους σε όρους αριθμού εργαζομένων και κύκλου εργασιών.
- ▶ Παρά τα υψηλά ποσοστά επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν κάνει επενδύσεις αυτές ήταν μικρής κλίμακας. Για περισσότερες από 1 στις 2 επιχειρήσεις (55,5%) που πραγματοποίησαν επενδύσεις το ύψος της επένδυσης ήταν έως 10.000 €.

- ▶ Το πρόβλημα της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για επενδύσεις παραμένει έντονο.
- ▶ 8 στις 10 επιχειρήσεις (79,5%) που πραγματοποίησαν επενδύσεις τις χρηματοδότησαν με ίδιους πόρους. Το 9,3% τις χρηματοδότησε μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης ενώ μόλις το 3,9% μέσω τραπεζικού δανεισμού.

Τιμές

- ▶ Το 43,3% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές του το πρώτο εξάμηνο του 2023. Το ποσοστό αυτό, αν και είναι μειωμένο σε σχέση με το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 (49,1% και 59,2% αντίστοιχα), παραμένει εξαιρετικά υψηλό.
- ▶ Τα μεγαλύτερα ποσοστά επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι αύξησαν τις τιμές τους εντοπίζονται στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.
- ▶ Συγκεκριμένα, τις τιμές τους αύξησε το πρώτο εξάμηνο του 2023 το 48,7% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών πάνω από 300.000 €, το 48,3% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000, το 42,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000–100.000 € ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών έως 50.000€ ήταν 35,9%.
- ▶ Σε κλαδικό επίπεδο είχαμε σαφώς μικρότερα ποσοστά επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους στους τομείς των υπηρεσιών (37,3%) και της μεταποίησης (41,2%), σε σχέση με τις επιχειρήσεις στον τομέα του εμπορίου (50,8%).

Επιπτώσεις ανατιμήσεων

- ▶ Οι αρνητικές επιπτώσεις των ανατιμήσεων για το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων που είχαν καταγραφεί στις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συνεχίζονται, αν και βαίνουν σημαντικά μειούμενες.
- ▶ Το πρώτο εξάμηνο του 2023 αυξήθηκαν μεσοσταθμικά:
 - ▷ το κόστος ενέργειας κατά 20,8% (53,6% και 76% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα),
 - ▷ το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων κατά 19,8% (26,1% και 43,5% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα),
 - ▷ το κόστος καυσίμων οχημάτων κατά 17,3% (28,8% και 57,8% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα),
 - ▷ το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων κατά 7,9% (11,8% και 26,2% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα).

Υποχρεώσεις-οφειλές

- ▶ Αποκλιμάκωση παρουσιάζουν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων σε χαμηλότερα, ακόμα και από τα προ πανδημίας επίπεδα. Ωστόσο, παραμένουν ακόμα σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά.
- ▶ Συγκεκριμένα, περισσότερες από 1 στις 4 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (27,2%)

έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση όχι μόνο με τις προηγούμενες έρευνες που έγιναν κατά τη διάρκεια της υγειονομικής και ενεργειακής κρίσης, αλλά και σε σύγκριση με τα προ πανδημίας στοιχεία (38,7% τον Φεβρουάριο του 2020).

- ▶ Μείωση καταγράφεται και στα ποσοστά των επιχειρήσεων με πολλαπλές ληξιπρόθεσμες οφειλές. Συγκεκριμένα, οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με 2 ληξιπρόθεσμες οφειλές υποχωρούν στο 5,6% τον Ιούλιο του 2023 έναντι 6,8% που ήταν τον Φεβρουάριο. Επιπλέον, οι πιο υπερχρεωμένες επιχειρήσεις (με 3 ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές) υποχωρούν στο 12% τον Ιούλιο του 2023 έναντι 16,2% που ήταν στην έρευνα του Φεβρουαρίου.
- ▶ Ο βαθμός υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών διαφοροποιείται ανάλογα με τον κλάδο και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις εστίασης φαίνεται πως με διαφορά αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα υπερχρέωσης, καθώς το 20,9% αυτών έχει τρεις ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές.

Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

- ▶ Μετά τη σημαντική υποχώρηση κατά 10 περίπου μονάδες που παρουσίασε ο δείκτης αβεβαιότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων τον Φεβρουάριο του 2023 καταγράφεται μικρή αύξηση τον Ιούλιο.
- ▶ Συγκεκριμένα, το 30,9% εκφράζει φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητάς του στο μέλλον.
- ▶ Ανάλογη είναι η εικόνα και ως προς τον δείκτη βιωσιμότητας, καθώς το 4,7% των επιχειρήσεων εκφράζει τον φόβο για διακοπή της δραστηριότητας του το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, έναντι 3,6% που ήταν τον Φεβρουάριο του 2023 .

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 στις 69,5 μονάδες αποτελώντας την υψηλότερη επίδοση που έχει καταγραφεί σε έρευνα κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, υποχώρησε ήπια το πρώτο εξάμηνο του 2023 στις 66,7 μονάδες. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων μετά τις αλληπάλληλες κρίσεις έχει σταθεροποιηθεί και επανέλθει στα προ πανδημίας επίπεδα (Γράφημα 1). Οι προσδοκίες, μάλιστα, των ελληνικών ΜμΕ, ενισχύονται περαιτέρω. Ειδικότερα και όσον αφορά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, ο δείκτης προσδοκιών αυξάνεται στις 67,8 μονάδες, χωρίς ωστόσο να προσεγγίζει τα προ πανδημίας επίπεδα.

Ωστόσο, περίπου 1 στις 3 κυρίως πολύ μικρές επιχειρήσεις συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες. Για τις επιχειρήσεις αυτές, τα σοβαρά προβλήματα ρευστότητας παραμένουν καθώς και η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για το δεύτερο εξάμηνο του 2022, ο δείκτης οικονομικού κλίματος των ευρωπαϊκών ΜμΕ για δυο συνεχόμενα εξάμηνα κατέγραψε φθίνουσα πορεία, υποχωρώντας στις 71,3 μονάδες, σε αντίθεση με τον αντίστοιχο ελληνικό δείκτη. Η πτώση αποδόθηκε κατ' αρχάς στις γεωπολιτικές εντάσεις που ακολούθησαν τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία οι οποίες οδήγησαν σε ισχυρή άνοδο των τιμών της ενέργειας. Περαιτέρω στις συνεχιζόμενες πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες επέδρασαν αυξητικά στο κόστος λειτουργίας και στο κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων. Παρ' όλα αυτά, τα αποτελέσματα δεν ήταν αντίστοιχα των ιδιαίτερα χαμηλών προσδοκιών για σοβαρή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης κυρίως λόγω της αποκλιμάκωσης των τιμών ενέργειας που καταγράφηκε κατά το τελευταίο διάστημα του 2022.

Κύκλος εργασιών

Τα ευρήματα σχετικά με τον κύκλο εργασιών, το πρώτο εξάμηνο του 2023 μπορούν να χαρακτηριστούν ως σχετικά ισορροπημένα καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση κύκλου εργασιών ανήλθε στο 30,2%. ενώ οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση του κύκλου εργασιών αντιστοιχούσαν στο 32,3%. Το 35,2% δήλωσε ότι ο κύκλος εργασιών το πρώτο εξάμηνο του 2023 παρέμεινε ίδιος.

Με βάση τα δεδομένα της διαθέσιμης χρονοσειράς, από τις έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ φαίνεται ότι ως προς τις τάσεις αύξησης και μείωσης του κύκλου εργασιών επιστρέψαμε στην κατάσταση του 2019, όπου ήταν η καλύτερη χρονιά για την ελληνική οικονομία μετά την κρίση χρέους και πριν την πανδημική και ενεργειακή κρίση, καθώς τα σχετικά ευρήματα για δεύτερο συνεχόμενο εξάμηνο είναι αντίστοιχα της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί προ πανδημίας.

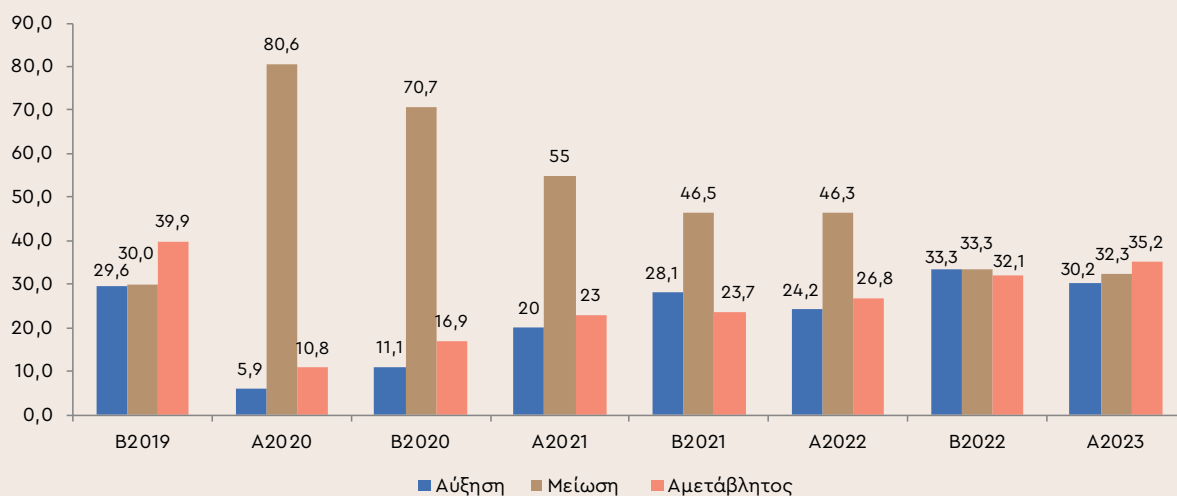
Γράφημα 1. Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΜμΕ

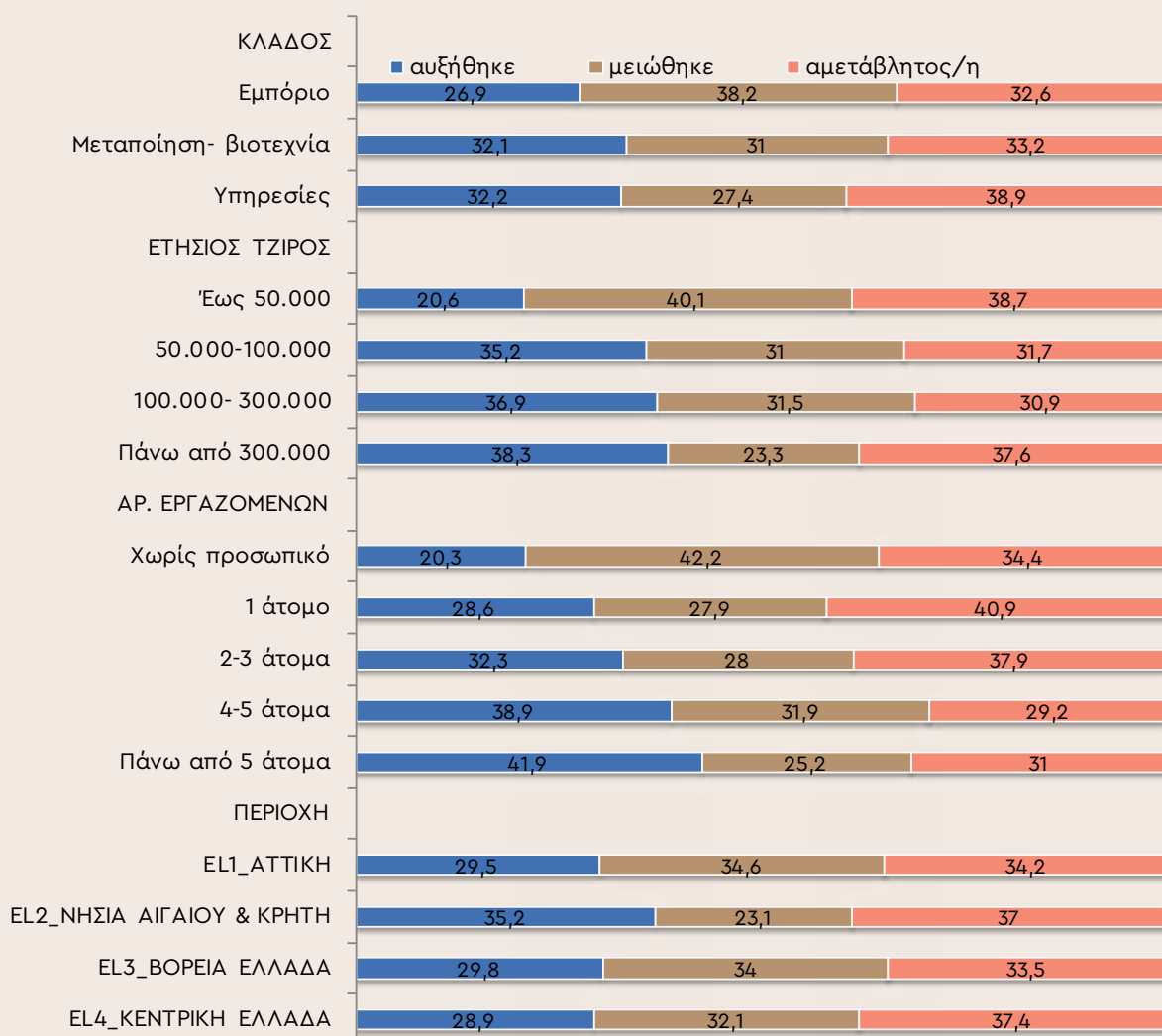
Γράφημα 2. Δείκτης Προσδοκιών Ελληνικών ΜμΕ

Γράφημα 3. ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ – ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ -Διαχρονικό Γράφημα-

Γράφημα 4. ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ Α ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2023 ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ2, ο κύκλος εργασιών του συνόλου των ελληνικών επιχειρήσεων το δεύτερο εξάμηνο του 2022 ήταν 258,24 δισ. € έναντι 202,67 δισ. € που ήταν το πρώτο εξάμηνο του 2022, και 194,62 δισ. € που ήταν το πρώτο εξάμηνο του 2021. Με βάση τα ίδια στοιχεία, ο συνολικός τζίρος των επιχειρήσεων το έτος 2022 ανήλθε στα 461,91 δισ. € αυξημένος κατά 34,6% σε σχέση με το 2021, 61,1% σε σχέση με το 2020 και 44,6% σε σχέση με το 2019. Δεν θα πρέπει βέβαια να παραβλέψουμε ότι κατά το 2021 και το 2022 είχαμε μία εκτίναξη του πληθωρισμού και ως εκ τούτου ένα σημαντικό μέρος της αύξησης του κύκλου εργασιών οφείλεται στο υψηλότερο επίπεδο τιμών και όχι σε αύξηση των ποσοτήτων αγαθών και υπηρεσιών. Το πρώτο εξάμηνο του 2023 ο συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων ανήλθε στα 208,08 δισ. €, μειωμένος κατά 19,4% σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2022 και αυξημένος κατά 2,7% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του ίδιου έτους. Σημειώνεται ότι σε γενικές γραμμές τα δεύτερα εξάμηνα των ετών είναι καλύτερα από τα πρώτα κυρίως λόγω της τουριστικής περιόδου.

Από τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας σχετικά με τον κύκλο εργασιών η εικόνα είναι καλύτερη για τη μεταποίηση και τις υπηρεσίες καθώς αύξηση κύκλου εργασιών δήλωσε το 32,1% και 32,2%, έναντι του 31% και του 27,4% αντίστοιχα που δήλωσαν μείωση. Στο εμπόριο η κατάσταση δεν είναι ανάλογη αφού το 26,9% των εμπορικών επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση κύκλου εργασιών, έναντι 38,2% που δήλωσε μείωση.

Όπως φαίνεται υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους των επιχειρήσεων και της εξέλιξης στον κύκλο εργασιών τους αφού οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με βάση τόσο τον κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000€) όσο και τον αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τις μικρότερες επιχειρήσεις (έως 50.000 € κύκλο εργασιών ή/και χωρίς προσωπικό, Γράφημα 4). Ειδικότερα, το 38,3% και το 41,9% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000€ και άνω των 5 εργαζόμενων αντίστοιχα, δήλωσαν ότι αυξήθηκε ο κύκλος εργασιών τους το πρώτο εξάμηνο του 2023, έναντι του 23,3% και 25,2% αντίστοιχα που δήλωσαν μείωση. Από την άλλη μεριά το 20,6% και 20,3% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € και εκείνων χωρίς προσωπικό αντίστοιχα δήλωσαν αύξηση του κύκλου εργασιών έναντι 40,1% και 42,2% αντίστοιχα που δήλωσαν μείωση.

Όσον αφορά στην γεωγραφική κατανομή, με βάση την εξέλιξη του κύκλου εργασιών, οι περισσότερες επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση είναι εγκατεστημένες στα Νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη (35,2% αύξηση κύκλου εργασιών έναντι 23,1% μείωση) ενώ οι επιχειρήσεις με τη χειρότερη επίδοση συγκεντρώνονται στην Κεντρική Ελλάδα (28,9% αύξηση κύκλου εργασιών έναντι 32,1% μείωση).

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις οι οποίες δήλωσαν αύξηση κύκλου εργασιών (30,2%) το πρώτο εξάμηνο του 2023, για το 43,8% η αύξηση ήταν έως 10%, για το 23,1% από 11% έως 20%, για το 13,6% από 21% έως 40% και για το 3,3% πάνω από 40%.

2 ΕΛΣΤΑΤ: Σύνολο Επιχειρήσεων Ελληνικής Οικονομίας - <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR07/>

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση κύκλου εργασιών (32,3%), το 17% δήλωσε ότι είχε πτώση έως 10%, το 28,6% μεταξύ 11%-20%, το 28,5% μεταξύ 21%-40% και το 11,9% δήλωσε μείωση του κύκλου εργασιών άνω του 40%.

Αποτελέσματα χρήσης

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας για τα αποτελέσματα χρήσης των επιχειρήσεων το 2022 (κέρδη ή ζημιές) η κατάσταση παρουσιάζεται εμφανώς βελτιωμένη σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη της πανδημίας. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 5 το 51% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη το 2022 ποσοστό εμφανώς αυξημένο σε σχέση τόσο με το αντίστοιχο 37,5% του 2021 όσο και το 27,3% του 2020. Σημειώνεται ότι το 2019 (προ πανδημίας) το ποσοστό των επιχειρήσεων που είχε δηλώσει κέρδη αντιστοιχούσε στο 55,2%.

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις που δήλωσαν ζημιές αυτές ήταν εμφανώς μειωμένες (22,4%) σε σχέση με τα προηγούμενα τρία έτη.

Σε τομεακό επίπεδο το 2022 κέρδη δήλωσε το 53,5% των επιχειρήσεων της μεταποίησης, το 50,3% των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και το 50,2% των εμπορικών επιχειρήσεων.

Θετική φαίνεται να είναι και η σχέση των αποτελεσμάτων χρήσης με το μέγεθος της επιχείρησης. Συγκεκριμένα για το 2022 οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών πάνω από 300.000 € δήλωσαν σε ποσοστό 78,9% ότι είχαν κέρδη, ενώ όσο κατεβαίνουμε σε κλίμακα μεγέθους το ποσοστό αυτό μειώνεται φτάνοντας το 35,9% στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000€. Ανάλογη είναι η εικόνα και για τις ζημιές με το 33,8% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000€ να δηλώνουν ότι είχαν ζημιές, έναντι μόνο 7,5% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €.

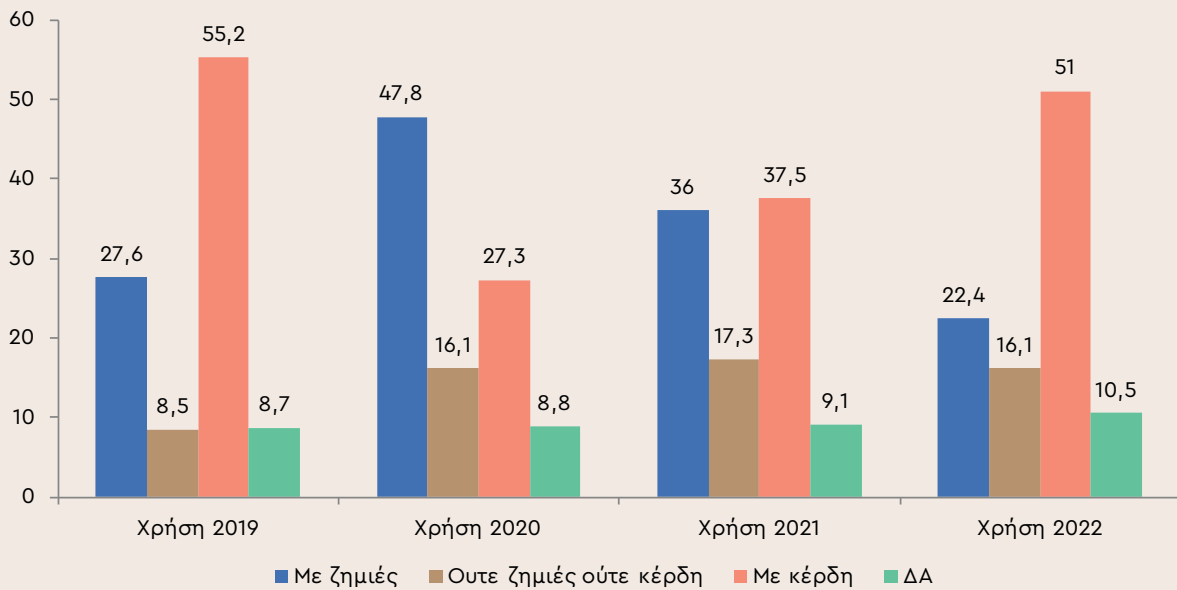
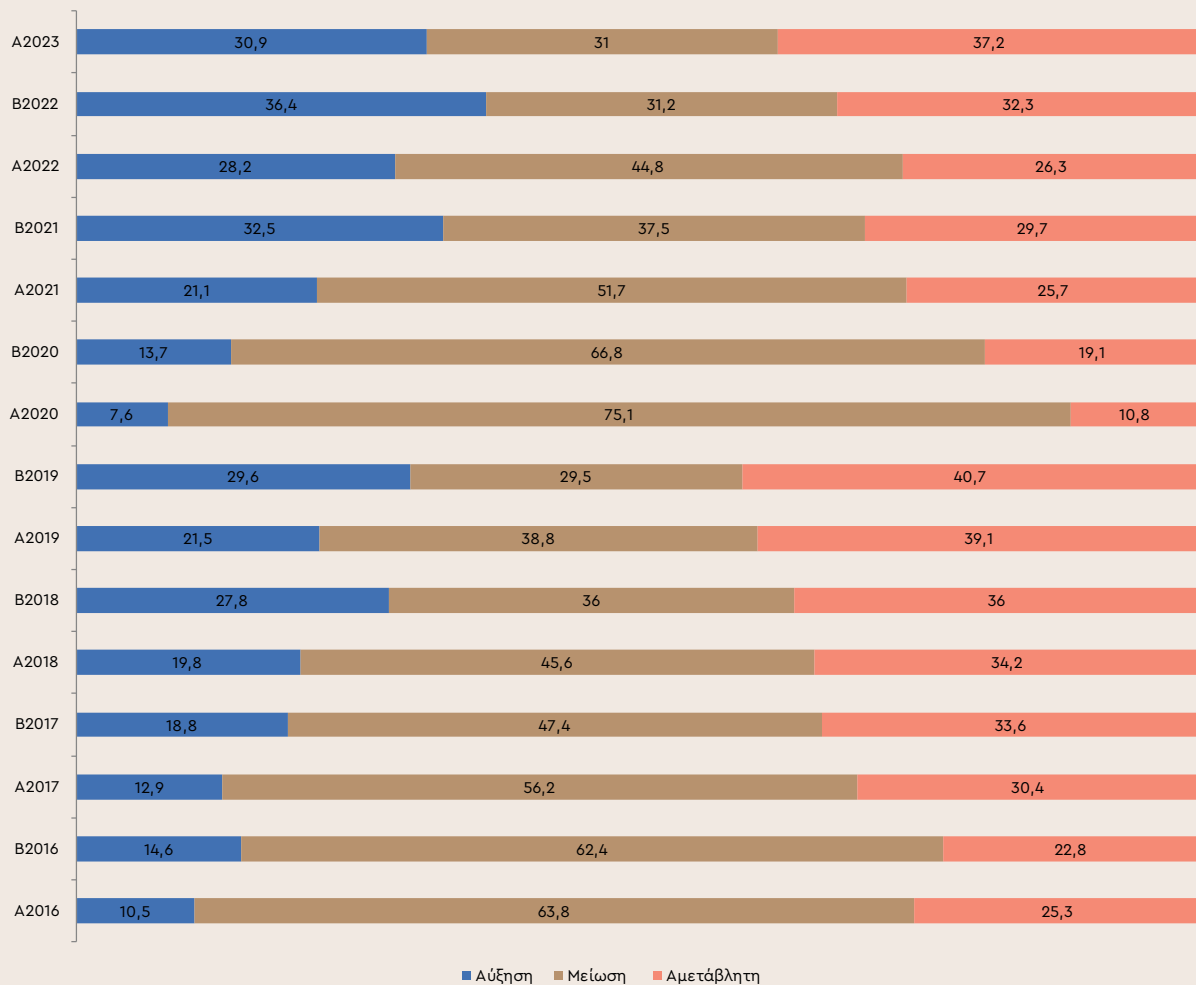
Ζήτηση - Παραγγελίες

Η ζήτηση φαίνεται να έχει επανέλθει εδώ και ένα έτος κοντά στα προ πανδημίας επίπεδα. Μετά από τη μεγάλη μείωση που παρατηρήθηκε μεταξύ Φεβρουαρίου 2020 και Ιουλίου 2021, από τον Φεβρουάριο του 2022 η κατάσταση έχει βελτιωθεί και σταθεροποιηθεί. Ειδικότερα για το πρώτο εξάμηνο του 2023 το 30,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε αύξηση της ζήτησης του έναντι 31% που δήλωσε ότι είχε μείωση και του 37,2% που δήλωσε ότι η ζήτηση παρέμεινε σταθερή.

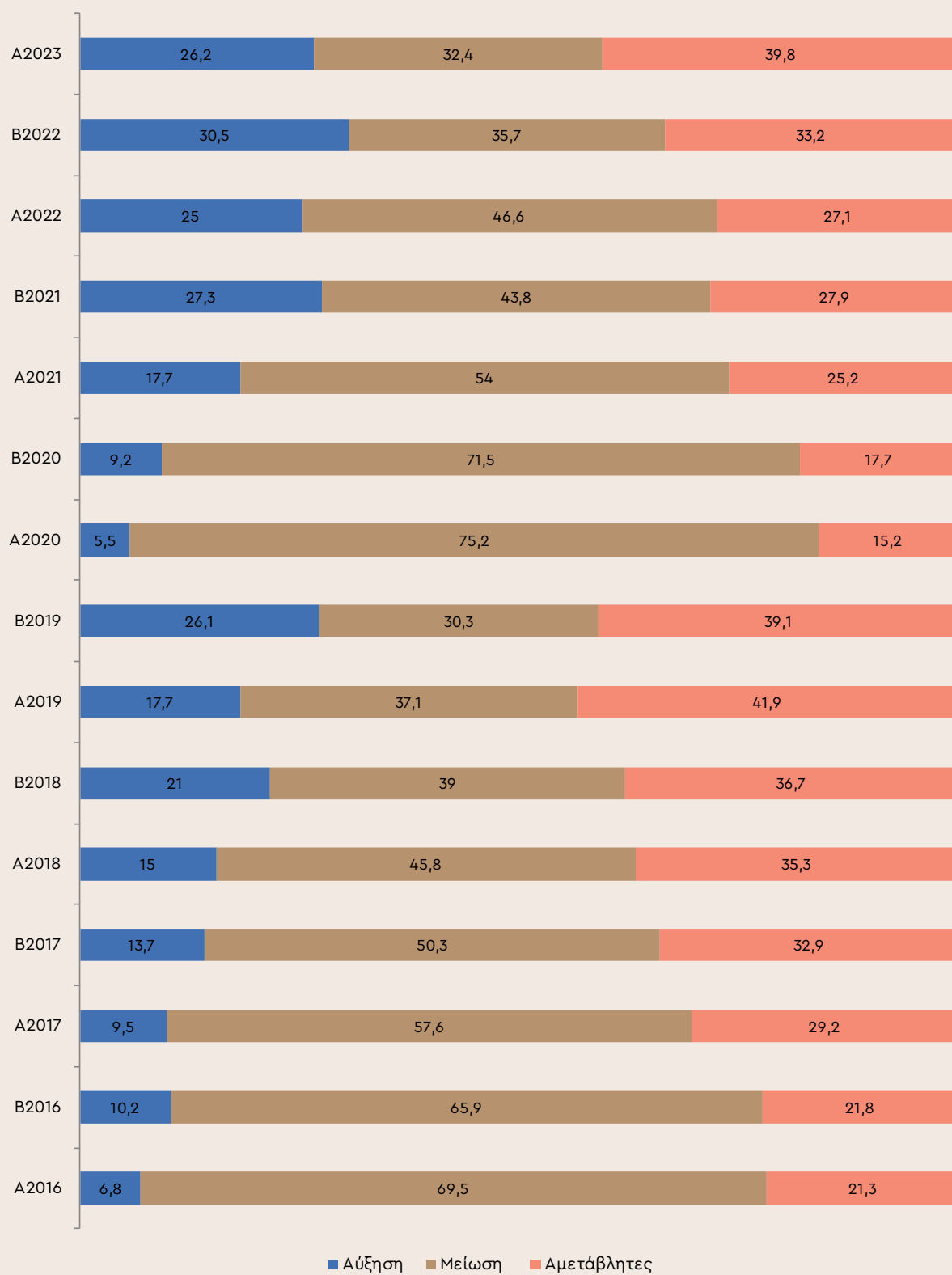
Ως προς την πορεία της ζήτησης, με βάση τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων διαπιστώνουμε ότι περισσότερες επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση της ζήτησης συγκεντρώνονται στον τομέα των υπηρεσιών (34,1%) και της μεταποίησης (33,2%) και λιγότερες στο εμπόριο (26,2%). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εμπορικές επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση της ζήτησης (37,2%) είναι περισσότερες από αυτές που δήλωσαν αύξηση, σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών (24,8%) και της μεταποίησης (31,6%).

Το μέγεθος των επιχειρήσεων σε σχέση με τη ζήτηση έχει και εδώ ξεκάθαρη θετική σχέση. Συγκεκριμένα το 39,1% επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € δήλωσε αύξηση

Γράφημα 5. Σύγκριση αποτελεσμάτων χρήσης ΜμΕ 4 τελευταίων ετών

Γράφημα 6. ΖΗΤΗΣΗ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Γράφημα 7. ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ – ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

της ζήτησης έναντι 25,6% που δήλωσε μείωση. Όσο κατεβαίνουμε σε μέγεθος τα δύο αυτά ποσοστά αντιστρέφονται, καθώς το 25,4% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € να δηλώνει αύξηση της ζήτησης έναντι του 36,2% που δήλωσε μείωση. Ίδιο περίπου μοτίβο παρατηρούμε και στη σχέση ζήτησης-μεγέθους επιχείρησης με βάση τον αριθμό των εργαζομένων.

Όσον αφορά τις παραγγελίες των επιχειρήσεων προς τους προμηθευτές τους, όπως είναι αναμενόμενο η τάση ακολουθεί τις τάσεις του κύκλου εργασιών και της ζήτησης. Συγκεκριμένα για το πρώτο εξάμηνο του 2023 είχαμε αύξηση των παραγγελιών για το 26,2% των επιχειρήσεων και μείωση των παραγγελιών για το 32,4%.

Ρευστότητα

Αντίστοιχες τάσεις με τα μεγέθη που προαναφέρθηκαν ακολουθεί και η ρευστότητα των επιχειρήσεων. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 φαίνεται να υποχώρησαν οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση της ρευστότητάς τους φτάνοντας στο 38,8%. Τονίζεται ότι στην έρευνα για το πρώτο εξάμηνο του 2020, όταν δηλαδή ξεκίνησε η πανδημία, οι επιχειρήσεις που είχαν δηλώσει μείωση ρευστότητας είχαν φτάσει το 78,3%. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που δήλωσαν αύξηση της ρευστότητας καταγράφεται σταθεροποίηση της κατάστασης σε υψηλότερα από το προ πανδημίας επίπεδα καθώς το 23,3% των ΜμΕ δήλωσε ότι η ρευστότητα του αυξήθηκε.

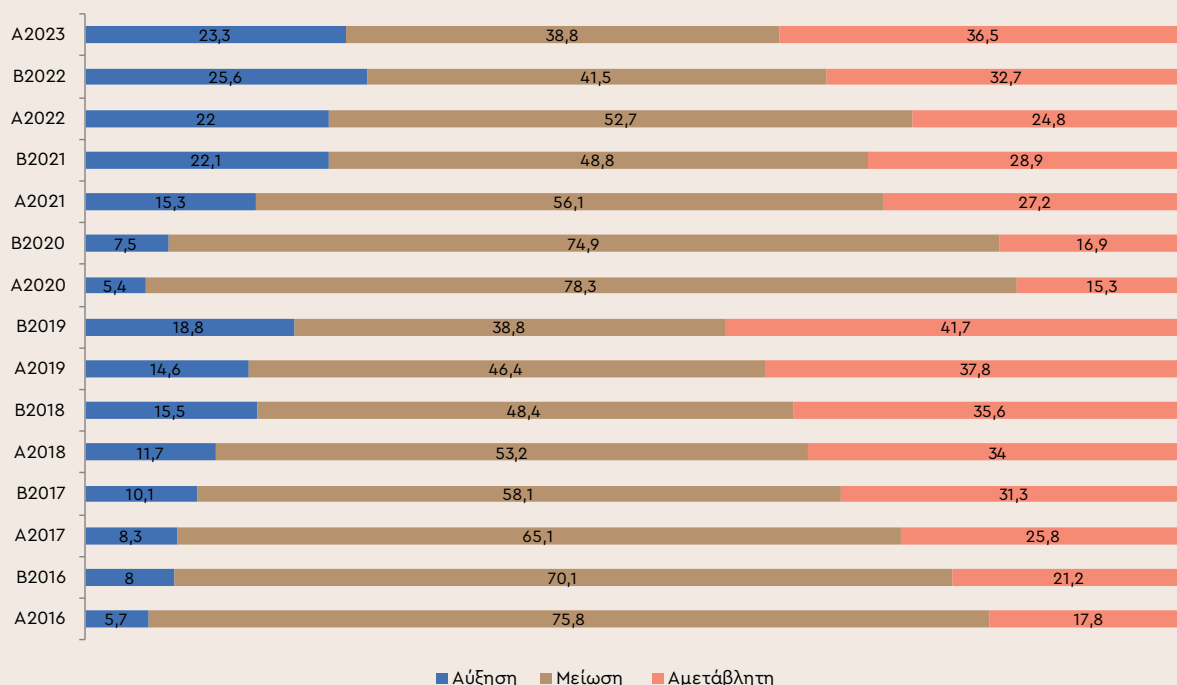
Ταμειακά διαθέσιμα

Ιδιαίτερα δύσκολη παραμένει η κατάσταση για ένα πολύ μεγάλο μέρος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων όσον αφορά τα ταμειακά διαθέσιμα. Συγκεκριμένα το 25,6% των επιχειρήσεων έχουν μηδενικά ρευστά διαθέσιμα. Επιπλέον για το 21,2% των επιχειρήσεων τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα (Γράφημα 9).

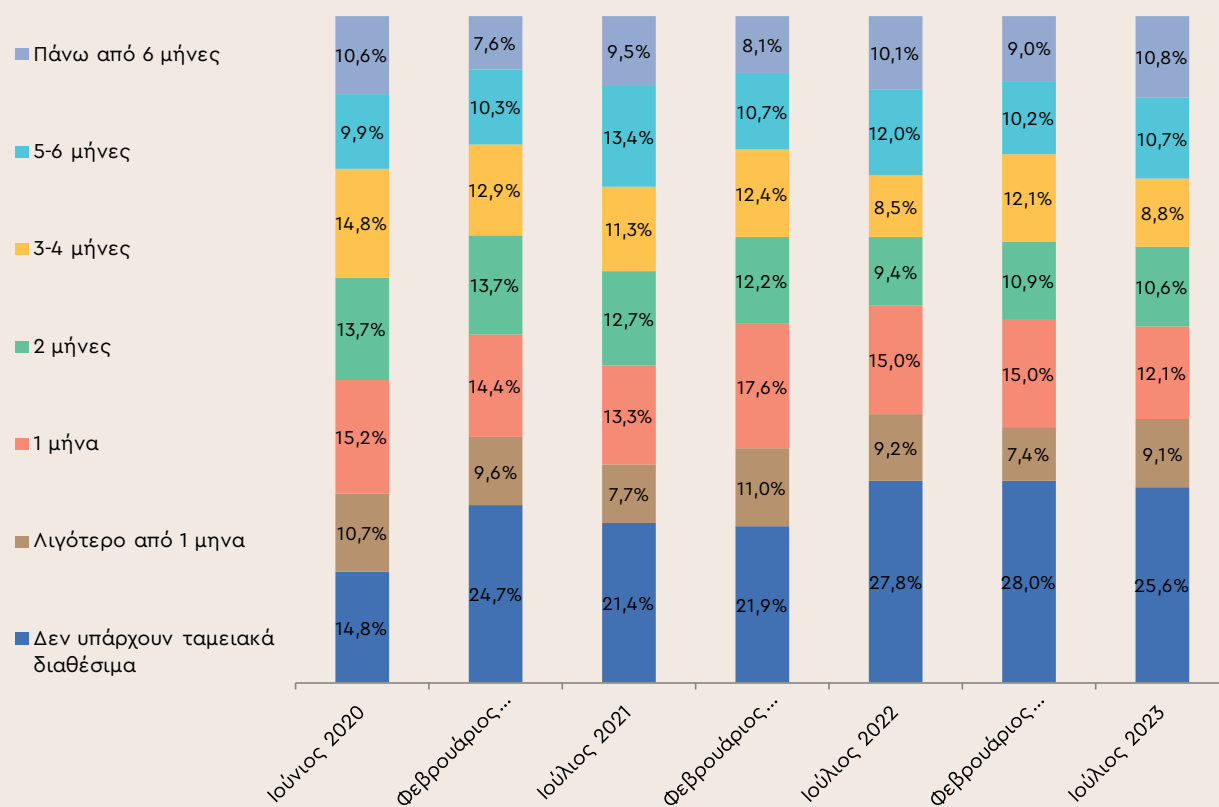
Ξεκάθαρη θετική συσχέτιση με το ύψος των ταμειακών διαθεσίμων εμφανίζει το μέγεθος της επιχείρησης και όπως είναι αναμενόμενο οι μικρότερες επιχειρήσεις εμφανίζουν σημαντικά μεγαλύτερη έλλειψη ρευστών διαθεσίμων από τις μεγαλύτερες. Συγκεκριμένα, το 40,4% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € δήλωσαν ότι δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα ενώ το ποσοστό αυτό πέφτει όσο ανεβαίνουμε κλίμακα μεγέθους και φτάνει μόλις το 9,8% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €. Το ακριβώς αντίστροφο παρατηρούμε όσον αφορά στις επιχειρήσεις που έχουν μεγάλη επάρκεια ταμειακών διαθεσίμων. Συγκεκριμένα μόνο το 7,7% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000€ δήλωσαν ότι είχαν ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν για περισσότερο από 6 μήνες ενώ το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται στο 20,3% για τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €. Τέλος, πολύ σοβαρό πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εστίασης όπου το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν ταμειακά διαθέσιμα ή τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα ανέρχεται στο 53,7% (35,8% δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα και το 17,9% έχει ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα).

Γράφημα 8. ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Γράφημα 9. Επάρκεια ταμειακών διαθεσίμων για κάλυψη βασικών υποχρεώσεων της επιχείρησης - Συγκριτικό Γράφημα

Απασχόληση

Στην απασχόληση το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που μετέβαλαν το προσωπικό τους συνεχίζει να είναι θετικό. Συγκεκριμένα, το πρώτο εξάμηνο του 2023 οι επιχειρήσεις οι οποίες δήλωσαν ότι αύξησαν το προσωπικό τους αντιστοιχούν στο 11,2% έναντι 4,5% που δήλωσε ότι το μείωσε. Τα ευρήματα συμβαδίζουν με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, όπου μεσοσταθμικά καταγράφεται περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανεργίας το πρώτο εξάμηνο του 2023 στο 11,3%, έναντι 12% που ήταν το δεύτερο εξάμηνο του 2022 και 12,8% που ήταν το πρώτο εξάμηνο του ίδιου έτους.

Σε όλους τους κλάδους οι επιχειρήσεις που δήλωσαν αύξηση της απασχόλησης ήταν περισσότερες από αυτές που δήλωσαν μείωση. Ειδικότερα το 9,6% των εμπορικών επιχειρήσεων αύξησε το προσωπικό του έναντι 4,3% που το μείωσε. Το 9% των μεταποιητικών επιχειρήσεων αύξησε το προσωπικό του έναντι 6,4% που το μείωσε. Το 14% των επιχειρήσεων του τομέα υπηρεσιών αύξησε το προσωπικό του έναντι 3,4% που το μείωσε. Σε γεωγραφικό επίπεδο, το μεγαλύτερο θετικό ισοζύγιο καταγράφεται στην περιοχή Νησιά Αιγαίου και Κρήτη (16,7% αύξηση έναντι 2,8% μείωση) προφανώς λόγω του τουρισμού. Ο δυισμός μεταξύ πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων στην απασχόληση είναι πολύ πιο έντονος καθώς, μόλις το 3,8% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € δήλωσε ότι αύξησε το προσωπικό του. Στον αντίποδα, το 24,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € δήλωσε αύξηση της απασχόλησης. Ανάλογα είναι τα ευρήματα με βάση τον αριθμό εργαζομένων των επιχειρήσεων.

Θετικές, τέλος, ήταν και οι εκτιμήσεις για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 καθώς το 7,4% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό έναντι 4,7% που δήλωσε ότι θα μειώσει. Το εύρημα αυτό προοικονομεί περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Επενδύσεις

Από την έναρξη της κρίσης χρέους και έως το 2021 οι επενδύσεις αποτελούσαν μια βασική αδύναμη πτυχή της ελληνικής οικονομίας καθώς ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου υπολειπόταν συστηματικά των αποσβέσεων.

Από το 2021 και μετά, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, υπήρξε μία αξιοσημείωτη αύξηση των επενδύσεων η οποία συνεχίστηκε με πιο έντονους ρυθμούς το 2022. Ως αποτέλεσμα το 2022 ήταν η πρώτη χρονιά μετά την κρίση χρέους κατά την οποία οι αποσβέσεις δεν ξεπέρασαν τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου κάτι το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα πρώτο σημάδι ότι η αποεπένδυση σταμάτησε. Άλλωστε, το 2022 καταγράφηκε αύξηση του καθαρού αποθέματος κεφαλαίου στην ελληνική οικονομία, καθώς οι επενδύσεις ανήλθαν στα 26.923 εκ. € σε σταθερές τιμές αυξημένες κατά 13,5% σε σχέση με το 2021. Η εκτίναξη αυτή οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αύξηση των επενδύσεων σε κατοικίες και κατασκευές αλλά και σε εκείνες για μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό. Περαιτέρω, από τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το πρώτο τρίμηνο του 2023 φαίνεται πως η τάση αυτή συνεχίζεται καθώς οι επενδύσεις είναι αυξημένες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 κατά 8,2%.

Η παραπάνω τάση συμβαδίζει και με τα στοιχεία των τελευταίων Ερευνών κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ με τη σημείωση ότι εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις σε επίπεδο επιχειρήσεων συναρτήσει του μεγέθους τους, του κλάδου δραστηριοποίησης (π.χ. ένταση γνώσης) καθώς και άλλων επιχειρησιακών διαστάσεων (π.χ. βαθμός ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών, καινοτομική ικανότητα, θέση σε αλυσίδες αξίας, δυναμισμός, επίπεδα επενδύσεων).

Από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προέκυψε ότι το 19,1% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων πραγματοποίησε κάποια μορφής επένδυση σε «Τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες (π.χ. λογισμικό, ψηφιακές συσκευές και εφαρμογές κ.λπ.)» κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023. Τα σχετικά ποσοστά είναι υψηλότερα στον τομέα των Υπηρεσιών (23,6%) και στον τομέα του Εμπορίου (19,3%), ενώ καταγράφουν χαμηλότερες τιμές στον τομέα της Μεταποίησης (11,2%). Επίσης, καταγράφεται έντονη θετική συσχέτιση με το μέγεθος των επιχειρήσεων καθώς το 30,8% με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 ευρώ πραγματοποίησαν κάποια μορφής επένδυση σε «Τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες», έναντι του 13,9% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ, του 16,9% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000–100.000 ευρώ και του 19,5% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000 ευρώ. Τα παραπάνω στοιχεία είναι σε γενικές γραμμές αντίστοιχα για όλες τις κατηγορίες επενδύσεων της έρευνας.

Όσον αφορά τα βασικά ευρήματα για τις υπόλοιπες κατηγορίες επενδύσεων, το 16,1% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα (πχ οχήματα), το 8,2% σε κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό και το 7% σε κατάρτιση-εκπαίδευση προσωπικού.

Ειδικότερα για την κατηγορία μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα, επενδύσεις πραγματοποίησε το πρώτο εξάμηνο του 2023 το 19,7% των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών, το 18,7% των επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης και το 10,6% των εμπορικών επιχειρήσεων.

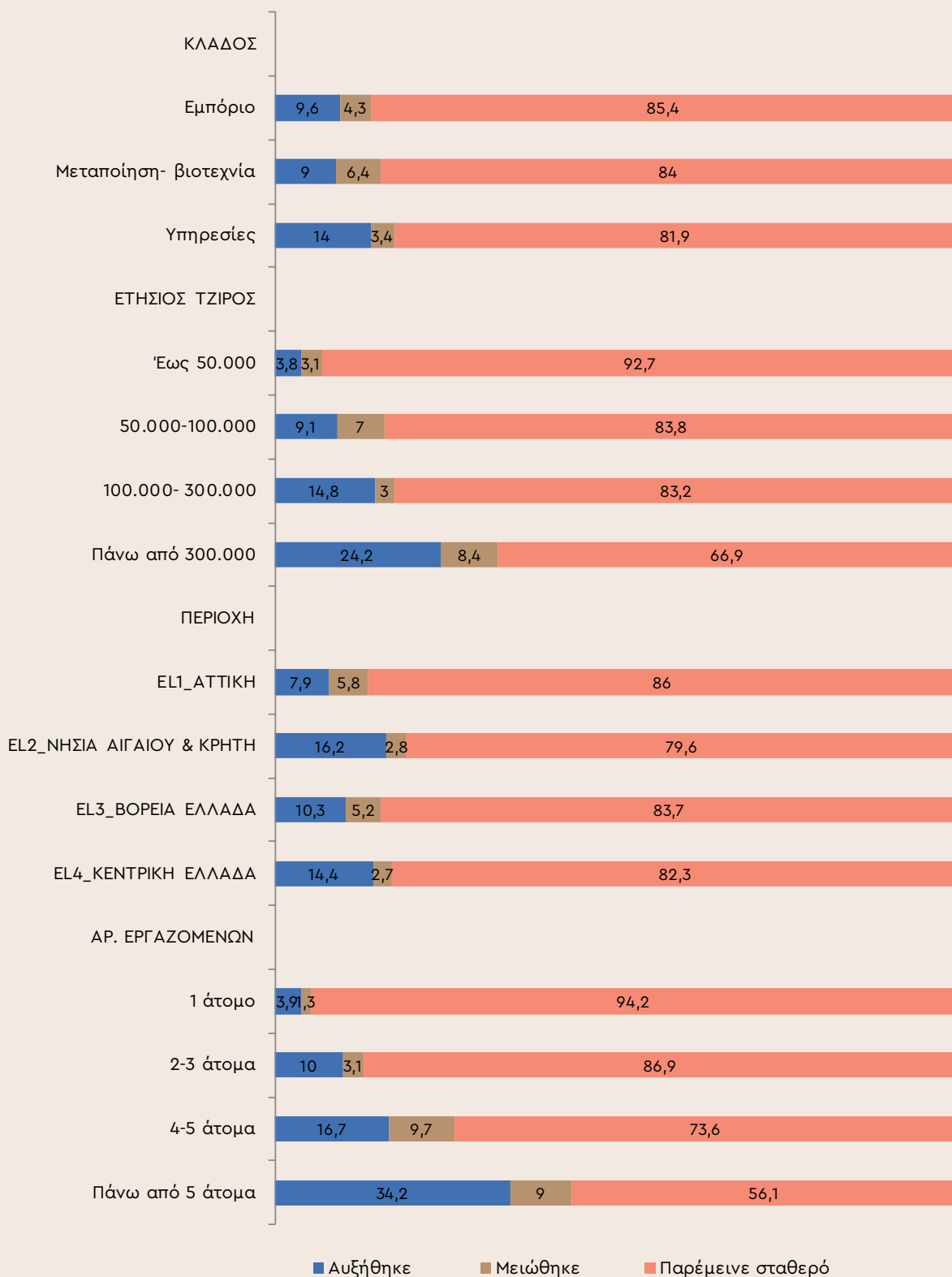
Όσον αφορά την κατηγορία κατάρτιση-εκπαίδευση προσωπικού, επενδύσεις το πρώτο εξάμηνο του 2023 πραγματοποίησε το 11,1% των επιχειρήσεων του τομέα των υπηρεσιών έναντι του 5,3% και 3,7% των επιχειρήσεων της μεταποίησης και του εμπορίου αντίστοιχα.

Σε επίπεδο συγκεντρωτικών στοιχείων προκύπτει ότι το 32,1% των επιχειρήσεων έκανε κάποιου είδους επένδυση στις προαναφερόμενες κατηγορίες το πρώτο εξάμηνο του 2023.

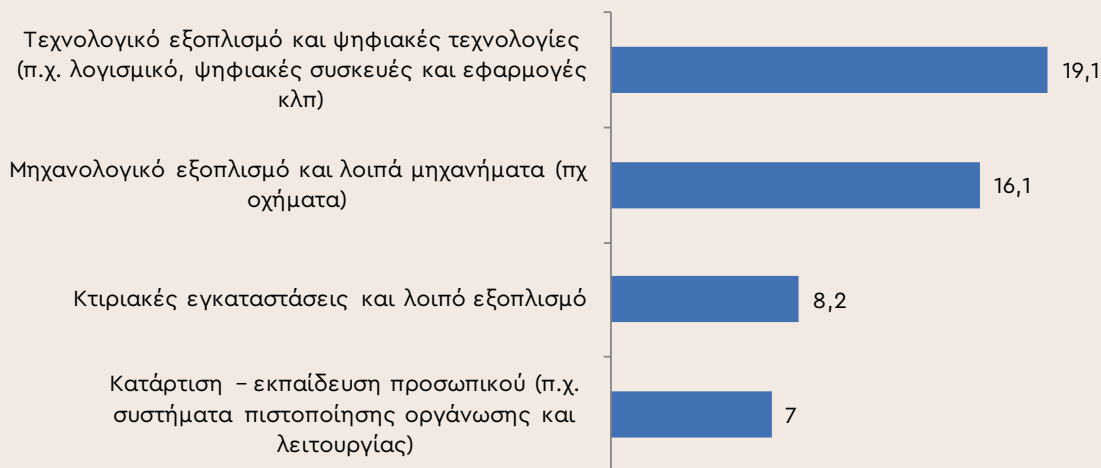
Αναφορικά με το ύψος της επένδυσης, το 22,5% των επιχειρήσεων που πραγματοποίησε επενδύσεις ήταν έως 2.000 ευρώ, το 19,4% από 2.001 έως 5.000 ευρώ, το 13,6% από 5.001 έως 10.000 ευρώ, το 8,1% από 10.001 έως 20.000 ευρώ και το 9,7% από 20.001 έως 50.000 ευρώ. Τέλος, το 11,7% δήλωσε ότι η επένδυση που πραγματοποίησε το πρώτο εξάμηνο του 2023 ήταν άνω των 50.000 ευρώ.

Όσον αφορά την πηγή χρηματοδότησης των επενδύσεων, προκύπτει ότι τα ίδια κεφάλαια εξακολουθούν να αποτελούν τη βασική πηγή χρηματοδότησης για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (Γράφημα 12). Συγκριμένα, το 79,5% των επιχειρήσεων που πραγματοποίησε επενδύσεις τις χρηματοδότησε με ίδια κεφάλαια, το 9,3% μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ και

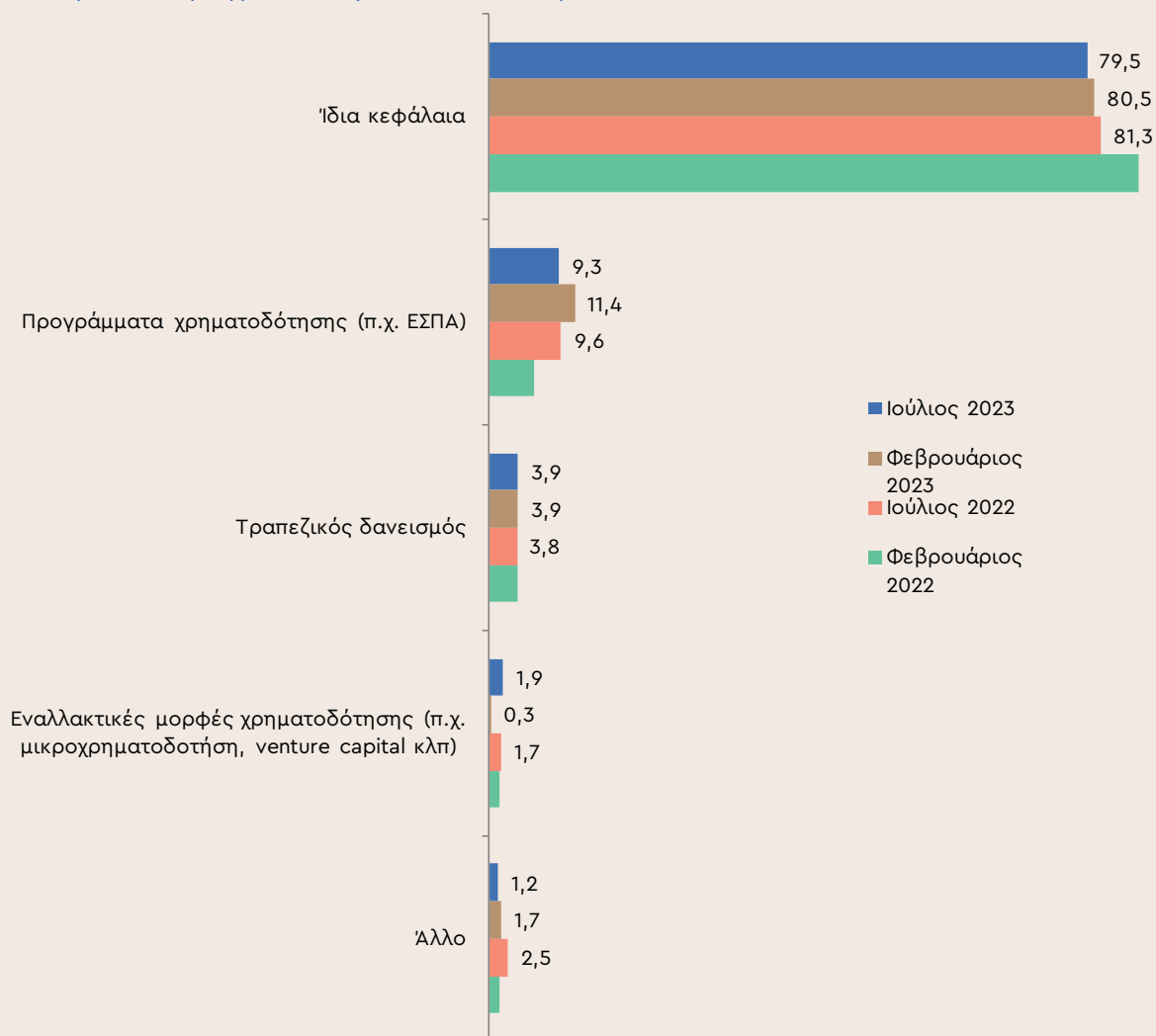
Γράφημα 10. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΠΡΩΤΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2023 ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Γράφημα 11. Ποσοστά επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν επενδύσεις ανά κατηγορία επενδύσεων το πρώτο εξάμηνο του 2023

Γράφημα 12. Πηγές χρηματοδότησης επενδύσεων
- Βάση : όσοι πραγματοποίησαν επενδύσεις-

μόλις το 3,9% μέσω τραπεζικού δανεισμού. Ο τραπεζικός δανεισμός παραμένει σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ως επιλογή χρηματοδότησης επενδύσεων για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Φαίνεται λοιπόν πως η πρόσβαση στη χρηματοδότηση παραμένει ένα μείζον πρόβλημα για τις ΜμΕ. Όπως έχουμε επισημάνει και στην Έκθεση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2022, ενώ παρατηρείται μία αύξηση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από τις τράπεζες, η καθαρή χρηματοδότηση (πιστωτική επέκταση) προς τις μικρές επιχειρήσεις παραμένει σε αρνητικά επίπεδα. Επιπροσθέτως όσες μικρές επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση αντιμετωπίζουν έως και 2,5% υψηλότερο επιτόκιο σε σχέση με τις μεγαλύτερες.

Τιμές

Μετά το ιστορικό ρεκόρ του 59,2% των επιχειρήσεων που είχαν δηλώσει ότι αύξησαν τις τιμές τους το πρώτο εξάμηνο του 2022, το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές του υποχώρησε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 στο 49,1% και περαιτέρω στο 43,3% το πρώτο εξάμηνο του 2023. Το ποσοστό αυτό αν και είναι μειωμένο παραμένει εξαιρετικά υψηλό. Αν δε συμπεριλάβουμε και το χαμηλό ποσοστό των επιχειρήσεων που μείωσαν τις τιμές τους (9,4%) γίνεται αντιληπτό ότι ο πληθωρισμός συνέχισε την ανοδική του πορεία και το πρώτο εξάμηνο του 2023. Άλλωστε φαίνεται και από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ όπου το 2022 η μεταβολή του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή ήταν 9,6% σε σχέση με το 2021, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 οι τιμές αυξήθηκαν κατά 4,2% σε σύγκριση με το πρώτο εξάμηνο του 2022.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι αύξησαν τις τιμές τους εντοπίζονται στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, τις τιμές τους αύξησε το πρώτο εξάμηνο του 2023 το 48,7% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών πάνω από 300.000 €, το 48,3% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000, το 42,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000–100.000 € ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών έως 50.000€ ήταν 35,9%. Σε κλαδικό επίπεδο είχαμε σαφώς μικρότερα ποσοστά επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους στους τομείς των υπηρεσιών (37,3%) και της μεταποίησης (41,2%) σε σχέση με τις εμπορικές επιχειρήσεις (50,8%).

Αν και με χαμηλότερο ρυθμό, το πληθωριστικό κύμα φαίνεται πως θα συνεχιστεί και το δεύτερο εξάμηνο του 2023, καθώς το 21,1% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι σκοπεύει να αυξήσει τις τιμές του έναντι μόλις 4,4% που δήλωσε ότι θα τις μειώσει. Φαίνεται λοιπόν πως οδεύουμε σταδιακά σε μία κατάσταση στην οποία οι τιμές θα έχουν σταθεροποιηθεί σε ένα νέο υψηλότερο επίπεδο με μικρά περιθώρια αποκλιμάκωσης.

Επιπτώσεις ανατιμήσεων

Οι αρνητικές επιπτώσεις των ανατιμήσεων για το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων που είχαν καταγραφεί στις προηγούμενες έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ συνεχίζονται αν και βαίνουν σημαντικά μειούμενες.

Συγκεκριμένα, το πρώτο εξάμηνο του 2023:

- ▶ το 58,4% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων κατέγραψε αύξηση στο κόστος ενέργειας (84,5% και 88,4% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα),
- ▶ το 67,7% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων κατέγραψε αύξηση στο κόστος προμήθειας πρώτων υλών/εμπορευμάτων (80% και 86% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα),
- ▶ το 39% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων κατέγραψε αύξηση στο κόστος καυσίμων οχημάτων (48,9% και 60,3% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα),
- ▶ το 17,2% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων κατέγραψε αύξηση στο κόστος αγοράς εξοπλισμού και μηχανημάτων (22,5% και 19,7% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα).
- ▶ Από την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων της έρευνας εκτιμήθηκε ότι το πρώτο εξάμηνο του 2023:
 - ▶ το κόστος ενέργειας αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 20,8% (53,6% και 76% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα),
 - ▶ το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 19,8% (26,1% και 43,5% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα),
 - ▶ το κόστος καυσίμων οχημάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 17,3% (28,8% και 57,8% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα) και τέλος,
 - ▶ το κόστος προμήθειας εξοπλισμού και μηχανημάτων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 7,9% (11,8% και 26,2% το δεύτερο και το πρώτο εξάμηνο του 2022 αντίστοιχα).

Υποχρεώσεις - οφειλές

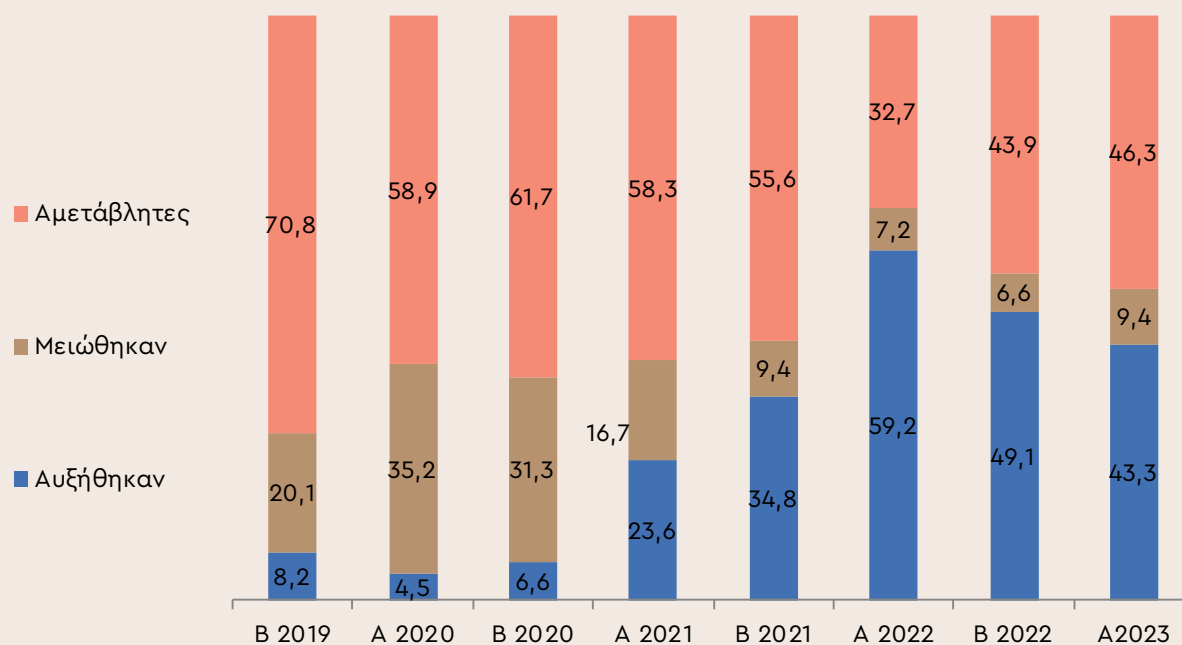
Αποκλιμάκωση παρουσιάζουν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων επιστρέφοντας χαμηλότερα και από τα προ πανδημίας επίπεδα. Είναι προφανές πως μετά το πλήρες άνοιγμα της οικονομίας σε συνδυασμό με τα μέτρα στήριξης που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση των κρίσεων αλλά και τις ευρύτερες πολιτικές μείωσης των φορολογικών βαρών, δόθηκε η δυνατότητα σε ένα σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Αυτό σε γενικές γραμμές προκύπτει και από την τελευταία έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στην Βουλή (πρώτο τρίμηνο 2023), όπου οι οφειλέτες για φορολογικές υποχρεώσεις έχουν μειωθεί κατά 6,5% σε ετήσια βάση (257.387 λιγότεροι οφειλέτες που αφορούν κυρίως οφειλές έως 10.000 €). Περαιτέρω, οι οφειλέτες για ασφαλιστικές υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά 5,4% (130.369 λιγότεροι οφειλέτες που αφορούν κυρίως οφειλές από 50 έως 10.000 €).

Ωστόσο, τα ποσοστά των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην καταβολή των υποχρεώσεων τους παραμένουν ιδιαίτερα υψηλά.

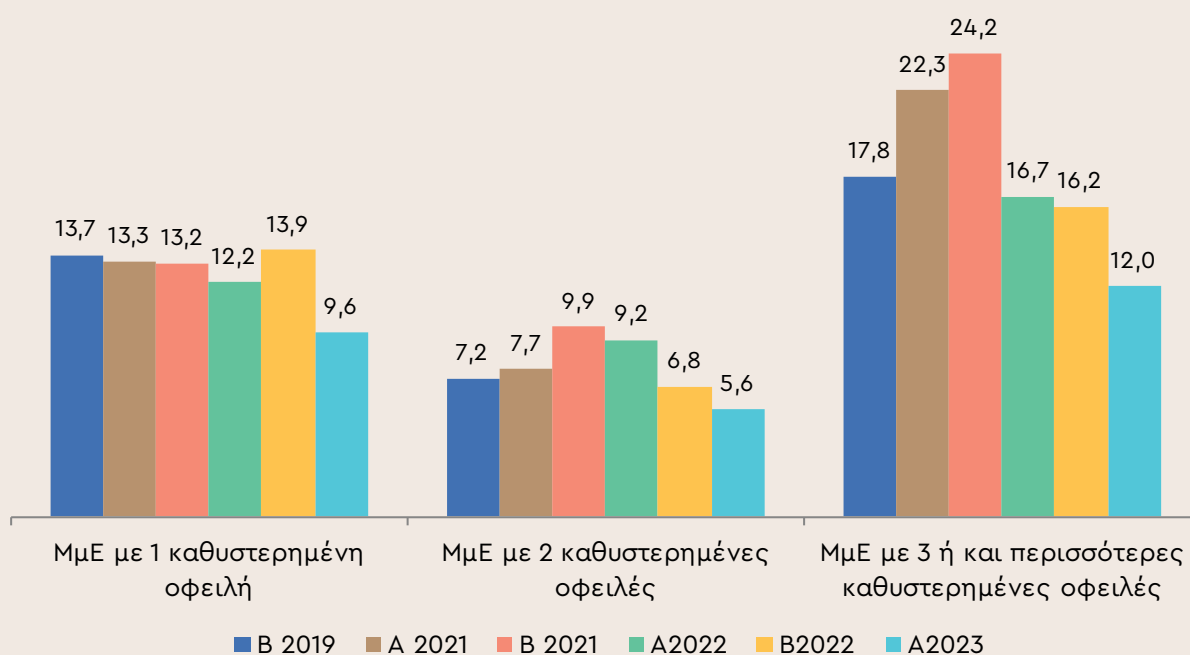
Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας, το 27,2% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση όχι μόνο με τις προηγούμενες έρευνες που έγιναν κατά τη διάρκεια της υγειονομικής και ενεργειακής

Γράφημα 13. Τιμές πώλησης αγαθών/υπηρεσιών (ποσοστά επιχειρήσεων)

Αποτίμηση εξαμήνου - Συγκριτικό Γράφημα

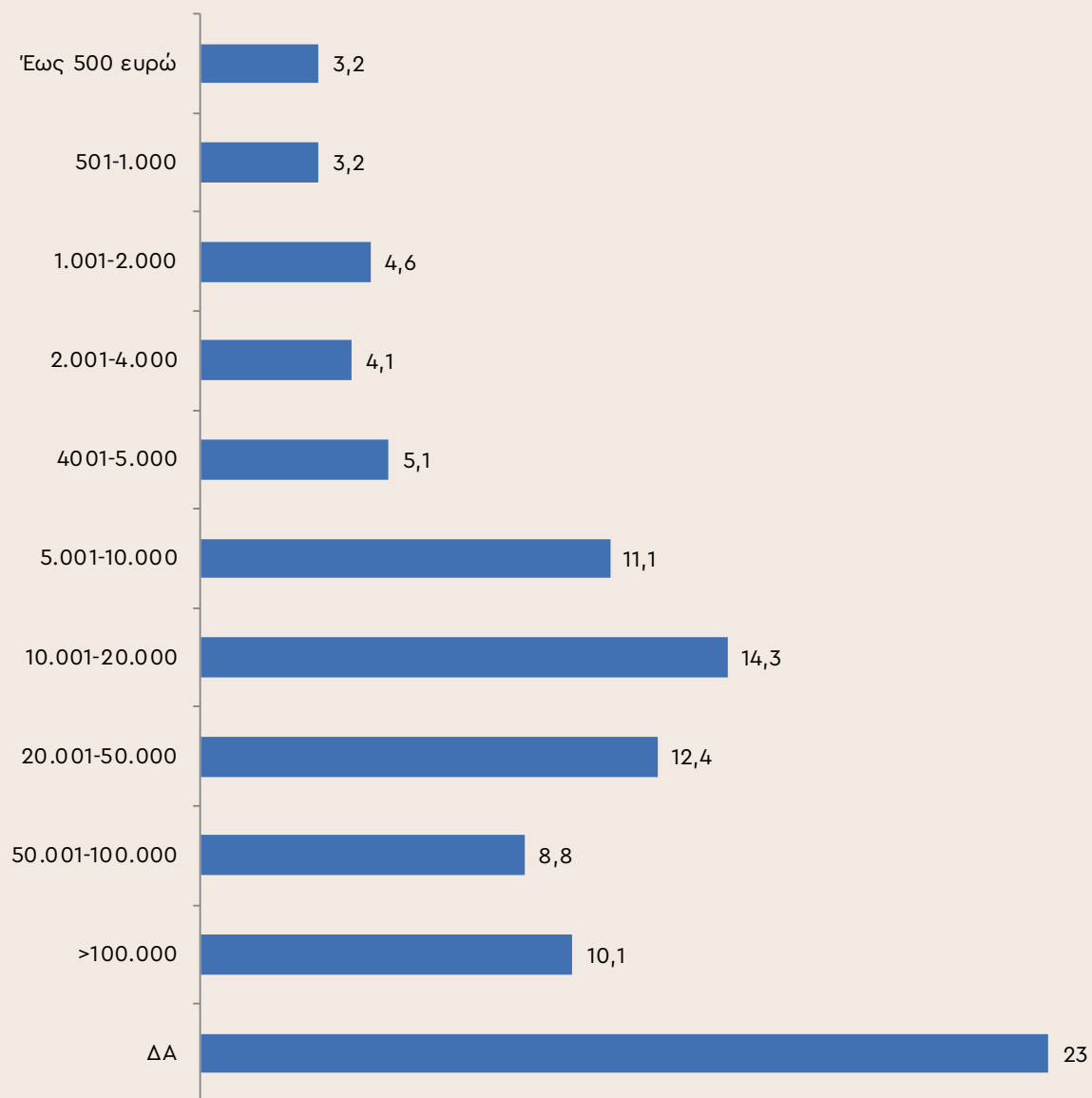

Γράφημα 14. Βαθμός υπερχρέωσης ΜμΕ -Συγκριση εξαμήνων-

Γράφημα 15. Συνολικό ύψος οφειλής/ων

ΒΑΣΗ: Όσοι έχουν καθυστερημένες οφειλές έστω και σε μια κατηγορία υποχρεώσεων

κρίσης, αλλά και σε σύγκριση με τα προ πανδημίας στοιχεία (38,7% τον Φεβρουάριο του 2020).

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 14 οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με 3 ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές υποχωρούν στο 12% έναντι 16,2% που ήταν το προηγούμενο εξάμηνο, ενώ βελτιωμένο είναι και το ποσοστό των επιχειρήσεων με 2 καθυστερημένες υποχρεώσεις (5,6% έναντι 6,8% το προηγούμενο εξάμηνο. Υποχώρηση καταγράφεται και στο ποσοστό των επιχειρήσεων με 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή (9,6%).

Από τα επιμέρους στοιχεία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 ο βαθμός υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δεν είναι ίδιος. Διαφοροποιείται ανάλογα με τον κλάδο και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις εστίασης φαίνεται πως με διαφορά αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα υπερχρέωσης καθώς το 20,9% αυτών έχει τρεις ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές. Ακολουθούν οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (14,84%) και οι επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000 € (14,29%) και οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών από 50.000–100.000 € (15,49%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Βαθμός υπερχρέωσης ανά κατηγορία επιχειρήσεων το πρώτο εξάμηνο του 2023

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗΣΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ					
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	Έως 50.000 €	50.000 – 100.000 €	100.001 – 300.000 €	300.001 – 500.000 €	500.001 – 1.000.000 €	Πάνω από 1.000.000 €
1 καθυστερημένη οφειλή	10,30%	12,30%	7,32%	10,45%	11,27%	6,71%	9,09%	13,79%	6,12%
2 καθυστερημένες οφειλές	4,98%	6,42%	5,73%	8,01%	4,93%	4,03%	5,45%	6,90%	4,08%
3 ή και περισσότερες καθυστερημένες οφειλές	12,96%	13,90%	9,87%	14,29%	15,49%	10,74%	10,91%	10,34%	4,08%
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ				ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ				ΥΠΟΚΛΑΔΟΣ
	Χωρίς προσωπικό	1 έως 4	5 έως 9	10 και άνω	EL3 ΑΤΤΙΚΗ	EL5 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	EL6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	EL4 ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ & ΚΡΗΤΗ	Εστίαση
1 καθυστερημένη οφειλή	12,11%	7,82%	13,39%	4,17%	8,56%	9,30%	9,63%	12,96%	5,97%
2 καθυστερημένες οφειλές	7,81%	5,87%	0,89%	4,17%	4,79%	6,05%	8,02%	2,78%	2,99%
3 ή και περισσότερες καθυστερημένες οφειλές	14,84%	10,89%	12,50%	6,94%	11,99%	12,56%	11,76%	11,11%	20,90%

Όσον αφορά την κάθε κατηγορία υποχρεώσεων, τα ευρήματα της έρευνας είναι τα εξής:

- ▶ το 13,5% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ,
- ▶ το 9,7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λογαριασμούς ενέργειας,
- ▶ το 11,6% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς προμηθευτές,
- ▶ το 12,7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία,
- ▶ το 7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν ενοίκιο (το 66,1% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου αντιστοιχεί στο 10,6%.
- ▶ Το 3,7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λοιπούς λογαριασμούς (νερό, τηλεφωνία κ.λπ.),
- ▶ το 7,7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικά δάνεια (το 49,5% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές αντιστοιχεί στο 15,6%.
- ▶ Το 6,2% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ. Σημειώνεται ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν τραπεζικά δάνεια (το 67,6% του συνόλου των επιχειρήσεων), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές αντιστοιχεί στο 8,3%.

Όσον αφορά το ύψος των οφειλών των επιχειρήσεων που έχουν οφειλή/ές (Γράφημα 15):

- ▶ το 31,3% έχει καθυστερημένες υποχρεώσεις έως 10.000 €,
- ▶ το 14,3% από 10.001 έως 20.000 €
- ▶ το 12,4% από 20.001 έως 50.000 €
- ▶ το 8,8% από 50.001 έως 100.000 €
- ▶ και το 10,1% πάνω από 100.000 €

Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

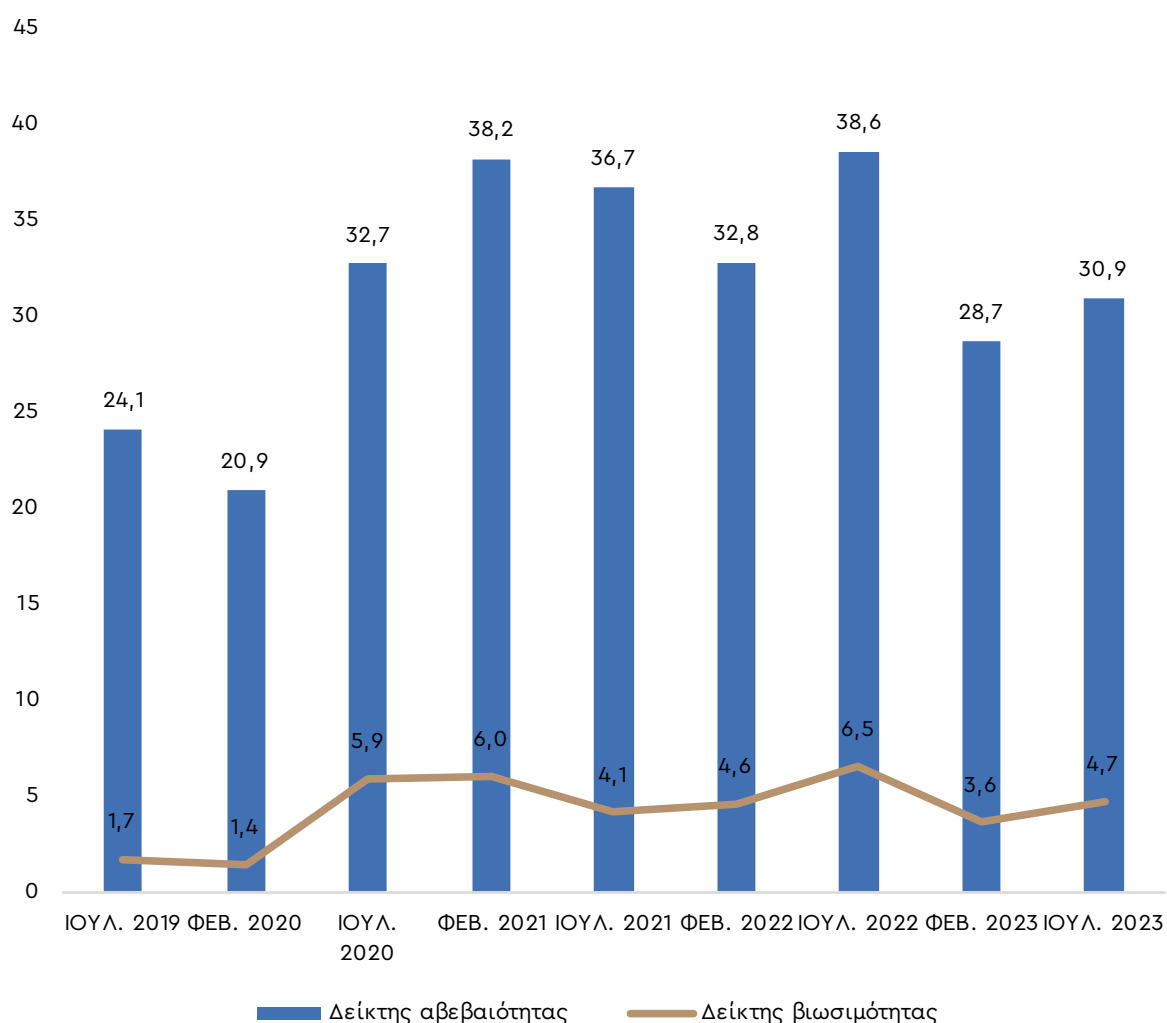
Μετά τη σημαντική υποχώρηση κατά 10 περίπου μονάδες που παρουσίασε ο δείκτης αβεβαιότητας³ των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων τον Φεβρουάριο του 2023 καταγράφεται ήπια επιδείνωση τον Ιούλιο του 2023 καθώς ο δείκτης αβεβαιότητας αυξάνεται. Συγκεκριμένα, το 30,9% εκφράζει φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητάς του στο μέλλον.

Ανάλογη είναι η εικόνα και ως προς τον δείκτη βιωσιμότητας καθώς 4,7% των επιχειρήσεων εκφράζει το φόβο για διακοπή της δραστηριότητάς του το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, έναντι 3,6% που ήταν τον Φεβρουάριο του 2023. Αμφότεροι οι δείκτες απέχουν από τα προ πανδημίας επίπεδα.

³ Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που στις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δηλώνουν πως το επόμενο διάστημα είναι πολύ ή αρκετά πιθανό να διακόψουν τη δραστηριότητά τους συνιστούν τον δείκτη αβεβαιότητας.

Τέλος, οι επιχειρήσεις που κυρίως αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες είναι οι επιχειρήσεις με καθυστερημένες υποχρεώσεις και οι μικρότερες με βάση τον κύκλο εργασιών και τον αριθμό εργαζομένων καθώς τα ποσοστά των προαναφερομένων επιχειρήσεων που κινδυνεύουν άμεσα με λουκέτο είναι υπερδιπλάσια των υπόλοιπων.

Γράφημα 16. Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας ΜμΕ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ		
ΚΛΑΔΟΣ	Εμπόριο	37,5%
	Μεταποίηση	23,3%
	Υπηρεσίες	39,2%
ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	Ατομική	60,5%
	ΟΕ-ΕΕ	22,9%
	ΙΚΕ	5,6%
	ΕΠΕ	2,6%
	ΑΕ	7,9%
ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	έως 5 χρόνια	13,2%
	5-10 χρόνια	10,3%
	10-15 χρόνια	11,6%
	15 και άνω	64,5%
	ΔΑ	0,4%
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	Χωρίς προσωπικό	31,9%
	1 άτομο	19,2%
	2-3 άτομα	20,1%
	4-5 άτομα	9,0%
	Πάνω από 5 άτομα	19,3%
ΕΤΗΣΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	Έως 50.000 €	35,8%
	50.001 έως 100.000 €	17,7%
	100,001-300.000 €	18,6%
	300.001-500.000 €	6,9%
	500.001-1.000.000 €	3,6%
	Πάνω από 1.000.000	6,1%
	Δ.Α	11,3%
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΛ3 ΑΤΤΙΚΗ	36,4%
	ΕΛ5 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	26,8%
	ΕΛ6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	23,3%
	ΕΛ4 ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ & ΚΡΗΤΗ	13,5%

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr